Af
Sveučilište u Zagrebu
Arhitektonski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Architecture

Doktorski studij
Doctoral Programme

Doktorski studij Arhitekture i Urbanizma
Doctoral Programme in Architecture and Urban Planning

Student / PHD student
Mentorica / Supervisor

Godina
Year

Mina Plančić, mag.ing.arh.
Doc.dr.sc. Tamara Zaninović
Assoc.Prof. Tamara Zaninović, PhD
Studeni 2025
November 2025

Povijesni Paviljon u Park Šumi Tuškanac, Zagreb
Historical Pavilion in Tuškanac Forest Park, Zagreb

METODE: ARHIV + POVIJESNE FOTOGRAFIJE
METHODS: ARCHIVE + HISTORICAL PHOTOS

UVOD: POVIJESNI I PROSTORNI KONTEKST

Povijesni paviljoni u Zagrebu izgrađeni su za dva značajna događaja: 1. razvoj parka Maksimir i 2. Veliku jubilarnu gospodarsku izložbu 1891. godine. Glazbeni paviljon Tuškanac jedini je preostali paviljon od tri paviljona izgrađena za izložbu 1891. preseljenih iz Donjeg grada (Sajmišnog trga), na Tuškanac. Druga dva su Paviljon Zemaljske vlade Bosne i Hercegovine i Kutjevački paviljon; četvrti paviljon u Tuškancu za investitoricu Matildu Malešević u obliku rotonde izgrađen je 1922. na mjestu ranijeg Kutjevačkog paviljona.
Izlaže se dio dosadašnjeg istraživanja u sklopu doktorskog istraživanja "Kriteriji za urbanističko-arhitektonsko vrjednovanje povijesnih paviljona javnih gradskih perivoja u Hrvatskoj od sredine 19. do sredine 20. stoljeća".

INTRODUCTION: HISTORICAL AND SPATIAL CONTEXT

The historical pavilions in Zagreb were built for two significant occasions: 1. the development of Maksimir Park and 2. the Great Jubilee Economic Exhibition in 1891. The Tuškanac Music Pavilion is the only remaining pavilion out of the three pavilions built for the 1891 exhibition that were afterwards moved from Lower Town (Trade squre) to Tuškanac. The other two were the Pavilion of Bosnia Herzegovina State and the Kutjevo Pavilion; along with the 1922 rotunda-shaped pavilion for Matild Malešević on the site of the earlier Kutjevo Pavilion.
Here presented is part of the doctoral research "Criteria for urban and architectural valorisation of historical pavilions in Croatian public gardens from the mid-19th to the mid-20th century".

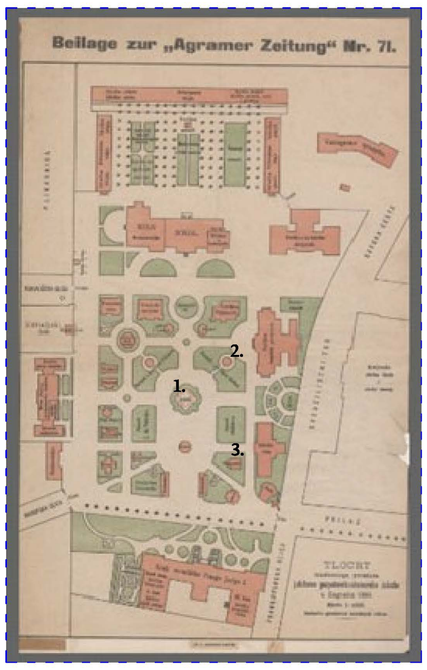

Slika 1. Mapa Jubilarne šumarsko gospodarske izložbe 1891. s položajem paviljona (tiskanica u boji)
Izvor: www.repozitorij.muo.hr (MUO-044507)
Godina: 1891.
Autor: Lit. C. Albrecht, Zagreb

Položaj paviljona na izložbi (autor)
1. Glazbeni paviljon (Tuškanac)
2. Kutjevački paviljon
3. Bosanski paviljon

Slika 2. Fotografija Jubilarne šumarsko gospodarske izložbe 1891. s položajem Glazbenog paviljona Tuškanca (desno na fotografiji)
Izvor: (3)
Godina: 1891.
Autor: Ivan Standl, Zagreb

Slika 3. Fotografija Jubilarne šumarsko gospodarske izložbe 1891. s paviljonom kutjevačkog vlastelinstva braće Turković (lijevo) i paviljonom Bosanske Zemaljske vlade (desno)
Izvor: (3)
Godina: 1891.
Autor: Hinko Hrapek, Zagreb

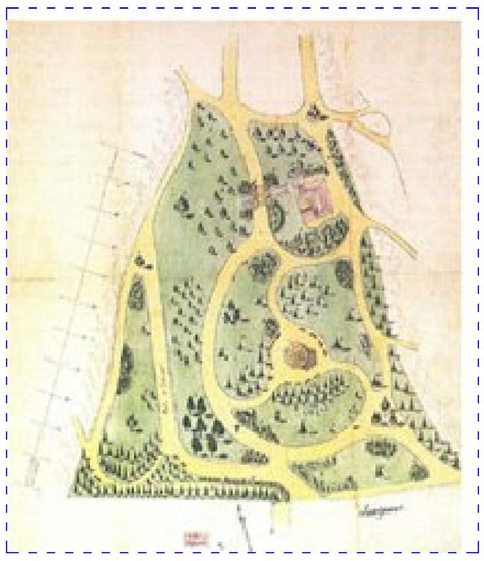

Slika 4. Nacrt Perivoja u Tuškancu Josipa Peklara iz 1890. (južni dio Park šume Tuškanac)
Godina 1890.
Izvor: (2)

LOKACIJE POVIJESNIH PAVILJONA TUŠKANCA

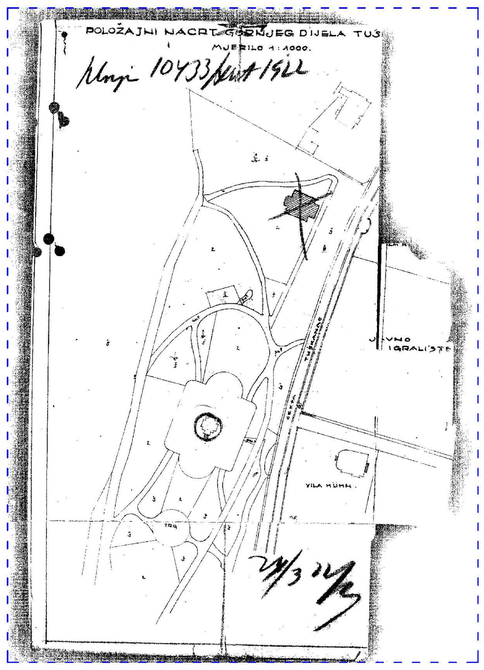

Slika 5. Položajni nacrt gornjeg dijela Tuškanca
Izvor: (7) (HR-DAZG-1122 ZGD Park Tuškanac (microfilm 475, 394-413)
Godina: 1922.
Autor: NP, nacrt dio Građevinske dozvole za Paviljon Matilde Malešić, izgrađen 1922. na mjestu ranijeg Kutjevačkog paviljona.

Na nacrtu u sjevernom dijelu perivoja vidljiva je naznaka o uklonjenom objektu veličine paviljona.

Pretpostavka je, temeljem tlocrta i fotografije, da se radi o uklonjenom Bosanskom paviljonu.

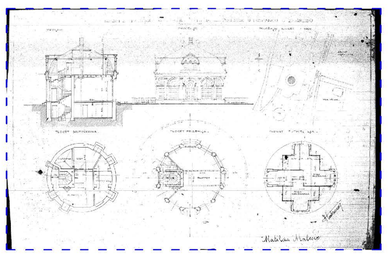

Slika 6. Fotografija Bosanskog paviljona u Tuškancu (služio kao kavana)
Izvor: (3)
Godina: NP
Autor: NP

Slika 7. Preslik Nacrta Paviljona Matilde Malešić, sastavni dio građevinske dozvole
Izvor: (7) (HR-DAZG-1122 ZGD Park Tuškanac (microfilm 475, 394-413))
Godina: 1922.
Autor: NP

REZULTATI: 1 OPSTAO + 3 IZGUBLJENA PAVILJONA
RESULTS: 1 REMAINING + 3 LOST PAVILIONS

REZULTATI

Glazbeni paviljon Tuškanac je osmerokutan, izrađen od hrastovine, projektiran i rekonstruiran u duhu romantizma kasnog 19. stoljeća. Zaštićeno je kulturno dobro (Z-495) skladno uklopljeno u park zajedno s obližnjom skulpturom hrvatskog književnika Vladimira Nazora (autor Stjepan Gračan, Z-3566), dodanom 1972. godine na temelju krajobraznog plana Dragutina Kiša. Položaj paviljona 30 metara od Ulice Vladimira Nazora označava ulaz u park, pružajući vizualni fokus i na paviljon i na skulpturu.

Na nacrtu u sjevernom dijelu perivoja vidljiva je naznaka o uklonjenom objektu veličine paviljona.
Pretpostavka je, temeljem tlocrta i fotografije, da se radi o uklonjenom Bosanskom paviljonu.

Slika 8. Unutrašnjost paviljona s klupama

Slika 9. Drveni krov sa visilicom i dvostrukim nizom čeličnih zatega

Slika 10. Paviljon sa željeznim potpornjima rezbarenih stupova

RESULTS

The Tuškanac Music Pavillion is octagonal, made of oak, designed and reconstructed in the spirit of late 19th-century romanticism. It is a protected cultural good (Z-495) harmoniously integrated into the park along with a nearby sculpture of Croatian writer Vladimir Nazor (author Stjepan Gračan, Z-3566), added in 1972 based on Dragutin Kiš's landscape plan. The pavilion's location 30 meters from Vladimir Nazor Street marks the entrance to the park, providing a visual focus on both the pavilion and the sculpture.

On the plan in the northern part of the park, there is a visible indication of a removed pavilion-sized object.
The assumption is, based on the floor plan and photograph, that this is the removed Bosnian Pavilion.

METODE: FOTODOKUMENTACIJA + KATALOG
METHODS: PHOTODOCUMENTATION + CATALOGUE

REZULTAT: TIP ---> GLAZBENI PAVILJON
RESULT: PAVILION TYPE ---> MUSIC PAVILION

Urbanističko-arhitektonska obilježja glazbenog paviljona na Tuškancu
Urban - architectural features of music pavilion in Tuškanac

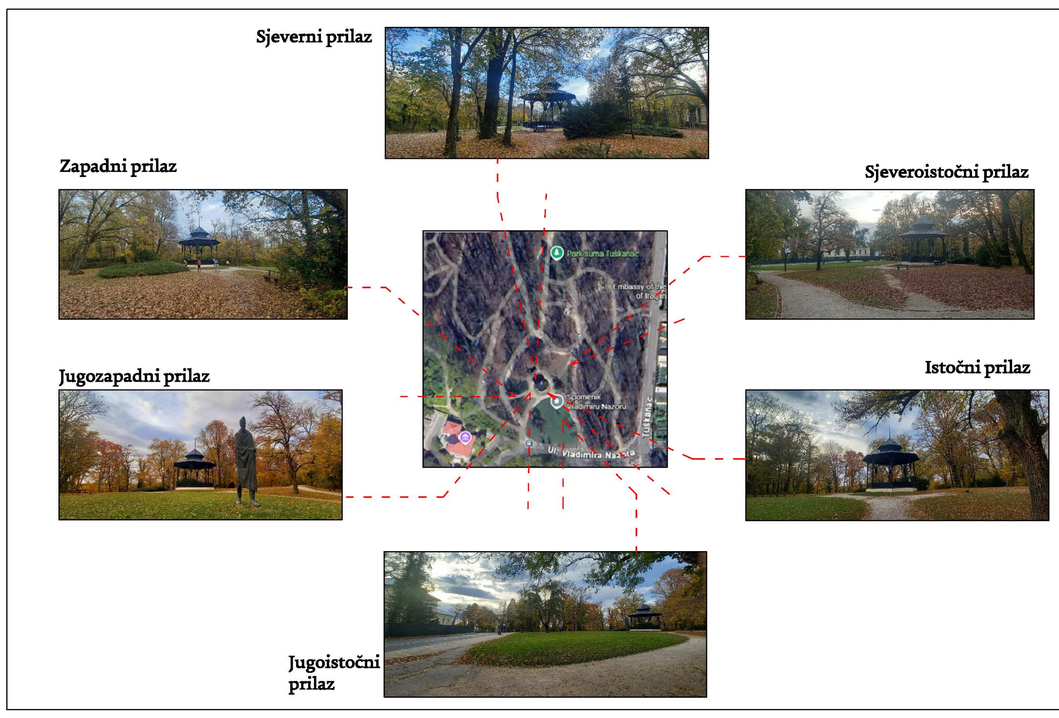

Položaj i oblikovanje	
Proporcije / dimenzije	Stupovi su visoki 9 m, tlocrtna površinapoda paviljona cca 70m2
Materijalizacija	Drveni hrastov paviljon. Drveni nosivi stupovi sa svodovima, drvena ograda, drveni krov, pokrov i ukrasni strop. Kameno postolje. Stupovi izvana ojačani metalnim potpornjima. Krovna konstrukcija nošena čeličnom visilicom u dvostrukom nizu zatega koje povezuju visilicu i stubove.
Nosiva konstrukcija	Drveni stupovi nose drveni krov, povezani u centralnu krovnu visilicu dvostrukim redom čeličnih sajli.
Otvorenost	Otvoreni natkriveni
Tlocrt (kružni, kvadratni, višekutni)	Višekutni, 8 -kutni
Broj ulaza u paviljon	1
Smjer ulaza	Sjever (smjer perivoja i pješačke staze)
Oblikovanje / Stilsko obilježje	Otvoreni natkriveni 8 -kutni paviljon projektiran i rekonstruiran u duhu romantizma kasnog 19. stoljeća. Zaštićeno kulturno dobro (Z-495) skladno uklopljeno u park zajedno s obližnjom skulpturom hrvatskog književnika Vladimira Nazora (autor Stjepan Gračan, Z-3566), iz 1972. g. prema krajobraznom planu Dragutina Kiša.
Tehnologija / Mogućnost demontaže	Moguća demontaža / montaža
Izvorni povod nastanka: 1. Parkovna arhitektura, 2. Izložbeni paviljon	2 . Glazbeni izložbeni paviljon
Prvotna namjena: 1. Stalni , 2. Privremeni	2. Izvorno: Privremeni
Trenutna namjena: 1. Izvorna, 2. Promijenjena	1. Izvorna
Planska namjena lokacije paviljona	GUP Grada Zagreba: Z1 - Gradski park uz park šumu Tuškanac
Položaj u parku (centralni, rubni,ostalo)	Ulazni rubni položaj u park
Fizička i vizualna dostupnost u odnosu paviljon/park/ulica	Vidljiv sa južne prilazne prometnice ulice V. Nazora, i Muzeja arhitekture. Vidljiv sa svih okolnih šetnica parka.

ZAKLJUČAK / CONCLUSION

Katalog će predstaviti arhitektonske i urbanističke karakteristike otvorenih i poluotvorenih paviljonskih struktura za buduća društvena istraživanja (intervjue i ankete) planirana za kasnije faze istraživanja. Kombinacija povijesnog i društvenih studija temeljenih na katalogu pružit će okvir za evaluaciju kako bi se razumjela upotreba i društvena uloga povijesnih paviljona u suvremenom urbanom kontekstu. Okvir se također može koristiti za istraživanje sličnih paviljonskih struktura na drugim lokacijama u Hrvatskoj i usporedivom europskom kontekstu.

The catalogue will present architectural and urban characteristics of open and semi-open pavilion structures for future social research (interviews and surveys) planned for later stages of research. The combination of catalogue-based historical research and social study shall provide an evaluation framework to understand the usage and social role of historical pavilions in contemporary urban context. The framework can also be used to explore similar pavilion-like structures, in other locations in Croatia and comparable European context.

IZVORI / SOURSES

Literature:
1. Bojanić Obad Šćitaroci, B. & Obad Šćitaroci, M. (2004). Gradski perivoji Hrvatske u 19. stoljeću: javna perivojna arhitektura hrvatskih gradova u europskom kontekstu, Zagreb: Šćitaroci: Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
2. Gašparović, S. & Mrđa, A. (2010). Tuškanac. Hrvatska revija, 4, 78-83
3. Gostl, I. (1996). Najsjajnija zagrebačka predstava. Zagreb: ABC Naklada
4. Ivanković, V. (2009). Objekti perivoja Maksimir. Zagreb: Javna ustanova Maksimir
5. Republic of Croatia Ministry of Culture and Media (2025). Registar kulturnih dobara Z-495. https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-495
6. Republic of Croatia Ministry of Culture and Media (2025). Registar kulturnih dobara Z-3566. https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-3566

Archive source:
7. State Archives in Zagreb: HR-DAZG-1122 ZGD Park Tuškanac (microfilm 475, 394-413)